ETELÄ-
KARJALAN
hyvinvointialue

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle hyvinvointialueen talousnäkymistä ja alijäämien kattamisesta

20.3.2025

Diaarinumero EKHVA/1483/00.04.03/2025

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen lausunto 0 16/2025 hyvinvointialueiden talousnäkymät ja alijäämien kattaminen

Etelä-Karjalan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua hyvinvointialueen talousnäkymistä ja alijäämien kattamisesta.

Hyvinvointialueen talous vuonna 2024 ja katettava alijäämä

Hyvinvointialueen alkuperäinen talousarvio valmisteltiin 31,9 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Talouden tasapainottamisohjelman tavoite vuonna 2024 oli 21,5 miljoonaa euroa, mutta talouden tasapainotustoimenpiteet eivät toteutuneet suunnitellusti erityisesti sairaalapalvelujen ostojen, diagnostiikkakulujen, ikäihmisten ympärivuorokautisten ostojen sekä työterveyshuollon kustannusten osalta. Korvaavia toimenpiteitä haettiin ja saatiin laskutuksen tehostamisen myötä tuottojen lisäyksestä. Tasapainotusohjelman toteutumisen haasteiden takia joulukuussa 2024 hyväksytyn lisätalousarvion alijäämä oli 40,8 miljoonaa euroa. **Toteutunut alijäämä vuonna 2024 oli 39,7 miljoonaa euroa**. Tasapainotusta jäi näin ollen toteutumatta korvaavat toimenpiteet ja valtion rahoituksen muutos huomioiden 7,8 miljoonaa euroa eli alkuperäisen talousarvion ja toteutuneen alijäämän erotuksen verran. Taseessa on alijäämää 31.12.2024 yhteensä 72,7 miljoonaa euroa, mistä kuntayhtymästä siirtynyttä poistoeroilla katettavaa alijäämää on 2,9 miljoonaa euroa. Vuosien 2023 ja 2024 **kertynyttä alijäämän tässä vaiheessa siten 69,8 miljoonaa euroa.** Vuoden 2025 talousarvion

mukaan alijäämää kertyisi edellä kuvatun lisäksi vielä 13,6 miljoonaa euroa. Talousarvion toteutuessa alijäämäkertymä, joka tulisi kattaa hyvinvointialuelain 115 §:n mukaisesti vuoden 2026 loppuun mennessä, olisi 31.12.2025 yhteensä **83,5 miljoonaa euroa**. Alijäämien kertymäkokonaisuutta on kuvattu tarkemmin alla olevassa taulukossa. Etelä-Karjalan joulukuussa 2024 vahvistettu taloussuunnitelma on laadittu siten, että edellä kuvattu alijäämä olisi katettu ilman valtion lisärahoitusta vuoden 2028 loppuun mennessä.

Hyvinvointialueen talous vuosina 2025-2028 ja alijäämien kattaminen

Hyvinvointialueen tuottavuus- ja sopeutusohjelma vuosille 2023–2026 vahvistettiin aluevaltuustossa 13.12.2023 ja sopeuttamisohjelmaa päivitettiin vuosille 2025-2028 aluevaltuuston päätöksellä 10.12.2024.

Joulukuussa 2024 päivitetty sopeutusohjelma perustuu Nordic Healthcare Group Oy:n (NHG) tekemään analyysiin hyvinvointialueen realistisesta sopeuttamispotentiaalista. Analyysin, joka julkaistiin 9.10.2024, perusteella on voitu todeta, että Etelä-Karjalan hyvinvointialueella ei ole realistisia mahdollisuuksia kattaa alijäämiään hyvinvointialuelain 115 §:n edellyttämässä aikataulussa rikkomatta perustuslakia ja palveluiden järjestämistä koskevaa lainsäädäntöä. Analyysi kuitenkin osoittaa merkittävää sopeuttamispotentiaalia. Analyysin pohjalta tehdyt rahoituslaskelmat osoittavat, että niin sanotussa skenaariossa kolme Etelä-Karjalan hyvinvointialue voi kattaa alijäämänsä ilman lisärahoitusta vuoden 2028 loppuun mennessä toteuttamalla lakisääteiset palvelut säilyttäviä sopeutustoimia. Skenaario neljässä taas alijäämien kattaminen lakisääteisen aikataulun puitteissa edellyttäisi toimenpiteitä, jotka uhkaisivat vakavasti perustuslain ja palvelujen järjestämistä koskevan lainsäädännön toteutumista. Sopeuttamisskenaarioiden pohjalta pyydetyssä oikeudellisessa analyysissä rikos- ja prosessioikeuden professori (emeritus) Matti Tolvanen on todennut, että kuvatuista skenaarioista oikeudellisten velvoitteiden näkökulmasta suositeltavin ratkaisu on tasapainottaa talous vuoden 2028 loppuun tehtävin sopeutuksin, vaikka se rikkookin hyvinvointialuelain 115 §:ssä asetettua tasapainotusaikataulua. Muut päätösvaihtoehdot olisivat Tolvasen lausunnon perusteella sekä hallinto-oikeudellisesti että rikosoikeudellisesti riskialttiimpia.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue on myös saattanut edellä kuvatun normiristiriidan kantelun muodossa arvioitavaksi oikeuskanslerille.

Talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma 2025–2028 perustuvat Nordic Healthcare Group Oy:n (NHG) tekemän analyysin skenaario 3:een. Valtiovarainministeriölle toimitettiin 14.1.2025 vuoden 2025 lisälainanottovaltuusneuvotteluihin liittynyt tasapainottamisohjelma ja 11.2 ohjelman täydennys ja sen yksityiskohtaisempi vuosia 2026–2028 koskeva liite. Ministeriö hyväksyi 27.2.2025 lisälainanottovaltuuksien ehtona olleet Etelä-Karjalan hyvinvointialueen selvitykset ja totesi, että toteutuessaan tasapainotusohjelma varmistaa hyvinvointialueen lainanhoitokyvyn, minkä perusteella hyvinvointialue voi nostaa päätöksen mukaisesti pitkäaikaista lainaa tai tehdä pitkäaikaisia sitoumuksia.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma 2025–2028 sisältää uutta sopeutusta **134,5 miljoonaa euroa**. Vuosien 2025 - 2028 suunnitelmaan sisältyvät ydinkohdat on esitetty seuraavassa taulukossa:

Milj. euroa	KS2025	2026	2027	2028
Sopeutus yhteensä	**19,9**	**33,3**	**40,6**	**40,8**
Nettotoimintamenojen muutos-%	**+1,2 %**	**-1,1 %**	**-2,7 %**	**-3,3 %**
Ali/ylijäämä	**-13,6**	**12,7**	**28,6**	**47,2**
Cum. ali/ylijäämä	**-83,5**	**-70,8**	**-42,2**	**5,0**

*katettava alijäämä ei sisällä poistoerolla katettavaa kuntayhtymästä siirtynyttä 2,9 miljoonan euron alijäämää

Tasapainottamiskohteet ja toimenpiteet ovat lähes kaikin osin toimenpiteitä, jotka eivät sellaisenaan edellytä erillisiä poliittisten toimielinten päätöksiä, koska ne liittyvät ennen kaikkea palveluiden rakenteellisen vaikuttavuuden tehostumiseen. Etelä-Karjalan erityispiirre tässä tilanteessa on, että alueella toiminut kuntayhtymäpohjainen Eksote on toteuttanut jo vuodesta 2010 lukien alueen sote-palveluiden integraation ja palvelurakenteen päällekkäisyyksien ja muiden ns. helppojen sopeutusten toteutuksen. Toiminnallisten muutosten lisäksi poliittisia päätöksiä tarvitaan lähinnä talousarviopäätösten tasolla sekä jossain

määrin myöntämiskriteeristöjen osalta.

Arviot tasapainotusohjelman toteutumisesta ja siihen liittyvistä riskeistä

Hyvinvointialue arvioi Etelä-Karjalan hyvinvointialueen omaan päätöksentekoon liittyvän riskin tässä kohtaa melko pieneksi. Valtuustokauden vaihdoksen yhteydessä päätöksentekijöissä tapahtuu merkittäviä muutoksia, joten päättäjien vaihdos voi tuoda uusia riskejä päätöksentekoon.

Suurimmat riskit sopeutusten toteutumiselle liittyvät ostopalveluihin ja niiden hallitsemattomiin hinnankorotuksiin tai erikoissairaanhoidossa oletustasosta poikkeaviin erittäin kalliisiin hoitotarpeisiin ja uusien kalliiden hoitomuotojen lisääntymiseen. Muut riskit liittyvä lähinnä siihen, mikäli valtakunnallisen sote-rahoituksen määräytymisperusteisiin tai jakosuhteisiin tehdään hallitsemattomia muutoksia tasapainotuskauden aikana.

Edellä viitatun riskin alijäämien kattamisen onnistumiselle voi muodostaa hyvinvointialueiden välisten rahoitusta määräävien tarvekertoimien omasta toiminnasta riippumattomat ennakoimattomat muutokset ja muut valtionrahoituksen ennakoimattomat muutokset. Mikäli esimerkiksi alueiden rahoituspäätöksiin jättämien oikaisuvaatimusten perusteella toteutettaisiin vaadittuja muutoksia eri alueiden rahoituksiin, heijastukset muiden alueiden rahoitukseen ovat hallitsemattomat.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue huomauttaa, että hyvinvointialueiden rahoituksen pohjana käytössä olevien tarvekertoimien tarkempi analyysi osoittaa, että rahoitusta määrittävien kertoimien oikeellisuus kaikkien hyvinvointialueiden osalta on hyvin epävarmaa. Olisi kestämätöntä, että yksittäisten hyvinvointialueiden rahoituksia lähdetään tässä tilanteessa korjaamaan, koska objektiivista selvitystä kertoimien määräytymisessä olevan datan ja perusteiden oikeellisuudesta on ollut mahdoton saada. Lisäksi tarvekertoimien määräytymisperusteet näyttävät heijastelevan osittain hyvin epätarkoituksenmukaisella tavalla suhteessa alueen asukkaiden todellisiin sote-

palvelutarpeisiin. Esimerkkinä todettakoon, että useilla tarvekertoimen pohjana olevilla diagnoositiedoilla voi olla tällä hetkellä alueiden kesken jopa tuhatkertaisia (perusteettomia) eroja suhteessa asukaslukuun.

Koska Etelä-Karjalan hyvinvointialueella suunniteltu kustannuskehitys vuosille 2026–2028 on negatiivinen, edellyttää se suunniteltujen tasapainottamistoimenpiteiden täysimittaista onnistumista tai vaihtoehtoisesti korvaavien toimenpiteiden löytämistä.

Tasapainotusohjelma, taloussuunnitelma ja rahoituslaskelma on laadittu perustuen valtiovarainministeriön syksyllä 2024 julkaistuihin valtionrahoituksen painelaskelmiin. Suunnitelmaan ei ole sisällytetty lisärahoitusta. Suunnitelman mukaan vuonna 2025 nettotoimintamenot kasvavat vielä n. 1,2 %, mutta seuraavina vuosina edellytetään laskevaa kustannuskehitystä. Palkankorotuksiin on varattu vuodelle 2025 n. 5,5 prosentin korotukset ja tuleville vuosille n. 4-4,5 prosentin korotukset. Yleisenä hintaindeksin muutoksena on käytetty hyvinvointialueen hintaindeksin syksyllä 2024 ennakoituja vuotuisia muutoksia. eli n. 2,6–2,8 prosentin korotuksia. Lisäksi tiedossa olevat oleelliset lakisääteiset muutokset (mm. hoitajamitoituksen muutokset) on huomioitu erikseen. Näiden perusoletusten perusteella on laskettu tasapainotustarve ja kohdennettu toimenpiteet eri vuosille. Mikäli valtakunnalliset sote-alan palkkaratkaisut johtavat hyvinvointialueille edellä kuvattua kalliimpiin ratkaisuihin, muodostavat nämä jälleen riskin sopeuttamistoimissa onnistumiselle. Myös sopimuskausien vaihdoksiin liittyvät palveluiden kilpailutukset luovat riskin, sillä ostopalvelujen hinnat ovat nousseet useissa tapauksissa merkittävästi hyvinvointialueiden hintaindeksiä enemmän.

Sopeuttamisohjelman etenemistä seurataan säännöllisesti jokaisessa johtoryhmässä ja raportoidaan säännöllisesti myös aluehallitukselle ja -valtuustolle. Hyvinvointialueen toimintajärjestelmää kehitetään jatkuvasti kokonaisarkkitehtuurimallin ja jatkuvan parantamisen kautta. Näin pyritään myös löytämään uusia tasapainottamistoimenpiteitä toimintaa pitkäjänteisesti kehittäen. Hyvinvointialueen päättäjille on säännöllisesti järjestetty ja järjestetään myös infotilaisuuksia valmistelun edetessä. Tällä pyritään hyvissä

ajoin varmistamaan keskustelumahdollisuus ja osallisuus sekä tätä kautta päättäjien sitoutuminen ja hyvinvointialueen päätöksentekokyky.

Lappeenrannassa 20. päivänä maaliskuuta 2025

Sally Leskinen
Hyvinvointialuejohtaja

Valmistelijat:
Talousjohtaja Liisa Mänttäri
Strategia- ja hallintojohtaja Kaisa Heino

Etelä-Karjalan hyvinvointialue
Kirjaamo
Valto Käkelän katu 3
53130 Lappeenranta

Vaihde 05 352 000
Faksi 05 352 7800
etunimi.sukunimi@ekhva.fi
www.ekhva.fi
Y-tunnus: 3221313–1

Asiakirja päättyy tähän.